

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Cvrsvs Theologici ...

Ea Brevitate Conscriptus, Qvam Tot Tantarvmqve Rervm Amplitudo Et
Varietas Patitvr ...

Quas Prima Pars Et Prima Secundæ Divi Thomæ Complectvntvr -
Qvæstiones Insvper Ad Mores & praxim spectantes, quæ peculiarem cum
Scholasticis habent connexionem, declarantur

Carleton, Thomas Compton

Leodii, 1659

Sectio I. Vtrùm metus causet involuntarium.

urn:nbn:de:hbz:466:1-13718

X. Quod de voluntate dixi, dicendum similiter existimo de intellectu, posse scilicet illum in actibus à se elicitis pati violentiam, sicut contingeret si dum intellectus per vivacem objecti alicujus apprehensionem, vehementer ad assensum illi præbendum attraheretur. Deus concursus ad assensum illum suspenderet, & intellectum ad assensum contrarium elicendum cogeret. Hoc à fortiori sequeretur, si Deus, quod multi fieri posse opinantur, iudicium illud sine intellectus cooperatione infunderet. Cum ergo hic & nunc iudicet intellectus melius sibi esse, non habere eiusmodi iudicium, illius sive productio sive infusio est quasi contra appetitum eius innatum.

XI. Quæritur quinto, Utrum potentia externa, visus, auditus, &c. pati possint violentiam. Existimo posse in actu negatione, nec enim minus oculo deberi videtur visio, proposito debite objecto, quam iudicium intellectui in casu numero præcedente assignato: si ergo Deus concursus in ijs circumstantijs denegat, negatio visionis æquæ erit oculo violenta, ac negatio iudicii violenta intel-

lectui, cum par utrobique sit horum actuum exigentia. Quoad actus vero positivos probabilius videtur non posse eos esse sensibus externis violentos, quamvis esse possint violenti voluntati, si nimirum voluntate Petri invitâ, oculos quis eiusdem Petri aperiat, & velit nolit efficiat ut objectum aliquod videat: idem est de alijs sensibus.

Quæritur sexto: Utrum violentia causet involuntarium. Respondetur affirmative; est enim contra exigentiam illius, qui aliquid vult, cui proinde is hoc sensu non confert vim, sed ei renititur. Quando autem voluntas juxta dicta n. sexto cogitur ad actum aliquem contra suam inclinationem elicendum, hic actus erit ei simpliciter involuntarius: ad voluntarium namque simpliciter requiritur aliquid ita esse ab intrinseco, ut non sit etiam ab extrinseco per vim à fortiori agente illatam, & ad actum illum elicendum cogente. Quia tamen voluntas Physicæ ad actum illum concurret, dici potest actus voluntarius secundum quid, & in hoc differt ab actu aliquo vel effectu, qui planè est ab extrinseco, de quo Disp. sequente, sect. I. n. I.

XII. Violentia causat involuntarium.

Huiusmodi actus esse voluntarius secundum quid.

DISPUTATIO LXXXVIII.

De Involuntario.

OPPOSITA juxta se posita magis elucescunt: ut ergo ratio voluntarii, cujus conceptum paulò antè tradidimus, perfectaque illius cognitio ad hunc de actibus humanis tractatum maximè conducit, clarius dignoscatur, disputationem subjiciam de involuntario, præsertim cum circa illud multa sint, non digna tantum scitu, sed necessaria. Triplici verò ex capite oriri solet involuntarium, ex metu scilicet, concupiscentiâ, & ignorantia, de quibus proinde hic suo ordine agendum. De violento autem quo pacto effectum inde secutum reddat involuntarium, dixi in fine Disputationis præcedentis, & jam aliquid hæc de re subjiciam.

Ex triplici oritur involuntarium.

SECTIO PRIMA.

Utrum metus causet involuntarium.

I. **V**IOLENTUM tollere rationem voluntarii communis est Doctorum sententia, unde qui merè coactus ab intrinseco facit aliquid, involuntariè facit, si nimirum sine suo consensu id præstet: sic si quis vi cogatur incensum offerre idolo, rapiendo scilicet ejus manum, eaque ad hoc opus utendo, hæc actio non foret ei voluntaria.

II. Ad rem ergo præsentem, ea quæ ex metu sunt sunt simpliciter voluntaria, cum ex voluntate absoluta & efficaci procedant: unde qui metu coactus negaret fidem, gravissimè peccaret. Hæc est communis omnium sententia, quam etiam tenet Aristoteles 3. Ethicorum cap. I. ubi de ijs quæ ex metu sunt loquens, ait ea quæ metu sunt magis esse voluntaria quam involuntaria. Idem habet S. Augustinus q. 24. in Num. Suarez hic d. 3. sect. I. Vasquez d. 27. cap. 3. & alij: Idem similiter docet R. P. Comptoni Theol. Scholast. Tom. I.

S. Thomas hic, q. 6. a. 6. & fuse probat.

Quando ergo Aristoteles loco citato asserit illa quæ quis metu submersiois facit, ut cum merces in mare projicit, spontanea quidem esse, simpliciter tamen invita, solum vult ista secundum se spectata & seclusis hisce circumstantijs esse simpliciter invita; nemo enim, inquit, rerum suarum sponte jacturam facit, id est non nisi metu gravioris mali coactus, qui tamen metus hic & nunc facit ut velit absolute, id quod aliàs absolute nollit, & jam etiam eum quadam repugnantia & nolletate facit, licet forte solus amor antecedens illarum rerum sufficeret ad involuntarium. Unde ut ait S. Thomas citatus, quæ ex metu sunt, sunt voluntaria simpliciter & involuntaria secundum quid, sicque voluntaria mixta. Sermo autem hic est de ijs rebus, quæ per se acerbæ sunt, ac molestæ: quando enim metus alicujus rei facit, ut rem aliàs jucundam quis amplectatur, non reddit actionem illam involuntariam, ut cum quis metu mortis cibum capit, & id genus alia, sed potius reddit eam magis voluntariam.

III.

Explicatur dictis quoddam Aristotelis circa involuntarium ex metu.

Non est hic sermo de rebus jucundis, sed molestis.

IV.

Quod verò ea quæ ex metu sunt sint saltem secundum quid involuntaria, constat: in primis enim ista dum sunt causant facienti tristitiam: Deinde ea quæ est facilij.

metu sunt esse etiam faciendam quid involuntaria.

Quo sensu metu causet involuntarium.

V.
Dices, hinc sequi observationem mandatorum Dei frequenter fore involuntaria.

VI.
Observatio mandatorum fit sapè sine omni renitentia.

Vnde in mandatorum observatione proveniat renitentia.

VII.
Quomodo metus irrita reddat ea, quæ ex metu sunt.

facilius ijs ignoscunt homines, qui ex metu peccant. Tandem licet actio illa simpliciter sit iuxta voluntatem absolutam, proijcendi scilicet merces, est tamen contra aliam voluntatem, seu affectum erga merces, quo eas retinere vellet, si salvâ vitâ posset. Dicitur verò metus causare involuntarium, non quòd sit causa ut res hîc & nunc involuntariè fiat, imò metus est causa totius voluntarij in actu, involuntarium autem provenit ex amore erga merces. Metus itaque solum causat involuntarium materialiter & specificativè, in quantum scilicet est causa, ut illa actio simpliciter fiat, quæ aliundè est involuntaria.

V. Dices: ergo observatio mandatorum Dei erit secundum quid involuntaria, cum fiat frequenter ex metu gehennæ, atque ita haberet displicentiam inefficacem, quod citra periculum æternæ damnationis non possit Deum offendere, sicque haberet complacentiam in peccato, optando quasi ut sibi fas esset illud committere, & consequenter in omni semper actu observationis præcepti ex timore gehennæ, peccaret: quod licet aliqui concedant, Concilium tamen Tridentinum sessione 14. cap. 4. expressè definit, attritionem conceptam ex metu gehennæ esse bonam; ergo juxta Concilium licet metus gehennæ sit causa adæquata observationis alicujus mandati, adhuc actus quo quis illud observat, poterit esse honestus.

Respondetur omnem mandatorum observationem, etiam ex metu, non esse secundum quid involuntariam, nec semper fieri cum illâ renitentia voluntatis, sed cum maximâ promptitudine. In iis autem casibus: in quibus intervenit subinde renitentia, non ita quis afficitur animo, ut habeat hanc voluntatem, nollem restituere exempli gratiâ, aut aliud istiusmodi facere, quantumvis sit præceptum, nisi esset infernus; hic enim actus esset malus, & peccaminosus: sed renitentia, quam quis habet in observatione præceptorum, provenire potest ex affectu quem habet ad pecuniam exempli gratia secundum se, ratione cuius affectus sentit difficultatem in restituendo. In his itaque & similibus, quæ fiunt cum renitentia, affectus plerumque ut dixi non est huiusmodi, nollem restituere, vellet furari, &c. si non esset infernus; sed fertur in omissionem rei præceptæ materialiter sumptæ, & secundum se, optando omissionem illam si fieri posset, seu cupiendo rem illam non fuisse præceptam, aut illius omissionem, non esse prohibitam.

Quomodo autem metus irrita reddat, vel non reddat ea quæ ex illo fiunt, jure naturæ scilicet, vel positivo, & alia huiusmodi, non est nostri instituti hîc discutere: videatur Sanchez lib. 4. de Matrimonio disp. 8. 14. & 15. Salas hîc disp. 3. sect. 1. Layman libro primo, tractat. 2. capite sexto, & alii.

SECTIO SECUNDA.

An concupiscentia causet involuntarium.

L
Pro quo hic sumatur concupiscentia.

CONCUPISCENTIA est passio, seu vehemens affectus appetitus sensitivi, movens & inclinans voluntatem ad aliquid amplectendum. Quamvis autem concupiscentia propriè loquendo importet actum concupiscibilis, in præsentem tamen eam sumimus pro quocumque motu appetitus etiam irascibilis, præter metum, de quo proximè

dicitur est. Concupiscentia autem ut hîc observat S. Thomas q. 77. a. 6. est duplex; antecedens, quæ nimirum causa est vel occasio effectus voluntarij: & consequens, sic dicta, quòd in actum non influat, nec causet voluntarium, nisi in quantum licet consequenter se habeat ad unum actum, potest tamen antecedere alium, & esse illius causa: potest etiam esse causa perseverantiæ eiusdem actus vel operis, quamvis non fuerit causa primæ illius productionis.

Dico itaque concupiscentiam, etsi frequenter causet voluntarium sine involuntario, absumendo scilicet difficultatem omnem & tristitiam, quæ vel in objecto ipso, seu fine, vel medijs in illius adeptione adhibitis intervenire possit, aliquando tamen causare involuntarium secundum quid, & per accidens, non in medijs tantum, sed etiam in ipso fine. Est contra Vasquez hîc Disp. 27. cap. 4. & alios, qui docent licet in medijs ad finem assumptis, ut in perferendâ nocte frigidâ ad furandum aut fornicandum, concupiscentia causet involuntarium, nunquam tamen illud causare in fine.

Contrarium nihilominus, ut dixi, est probabilius. Ratio est; licet namque finis, seu res illa ad quas movet concupiscentia, sine jucundæ, & ad profecutionem potius moventes, quàm aversionem (in quo differt concupiscentia ut plurimum saltem, à metu) videmus nihilominus homines subinde cum quadam renitentia, & metu malorum, tum temporalium, tum æternorum, voluptates suas & concupiscentias explere, & ita hæc facere jucundè, ut aliquid admisceatur molestiæ; ergo est quoddam involuntarium etiam in ipso actu peccaminoso seu fine ut vestito illis circumstantiis mali, actum namque illum apprehendunt ut illorum malorum causam, & consequenter etiam ut malum, sequen non tantum ad mala inde sequentia, sed ad hunc etiam actum, ut illorum causam, habent renisum; sicut homines plerumque ex metu gehennæ actus suos malos detestantur, quatenus sunt offensâ Dei & malorum illorum radix & origo.

Quæres: utrum concupiscentia augeat an minuat voluntarium. Primum affirmat Salas d. 3. n. 88. & alij: secundum Vasquez d. 28. cap. 4. cum alijs, quod videtur probabilius, tum quia id expressè docet S. Thomas q. 77. a. 1. dicens, Passio minuit voluntarium, tum quia, ut supra diximus d. 86. sect. 4. liberum est magis voluntarium quàm necessarium: cum ergò secundum omnes passio minuat libertatem, imò aliquando tanta sit, ut eam planè tollat, minuit etiam voluntarium, licet efficiat, ut majore promptitudine, & etiam intensione feratur quis in objectum; in hoc enim non consistit magis voluntarium, ut loco citato diximus, cum & bruta in his interdum superent homines, quæ tamen, ut constat, non magis operantur voluntariè, quàm homines. Vnde hîc in viâ, quidquid est, sive cognitio, sive aliud quodecumque quod minuit indifferentiam ad oppositum, minuit similiter, saltem ex hoc capite, rationem voluntarij, licet aliundè, seu occasionaliter possit eam augere, ut cognitio perfecta boni & mali moralis minuit tentationes, & hoc modo indirectè & remotè facit magis voluntarium: passio nihilominus, ut diximus, voluntarium directè minuit.

Dices: passio est intrinseca homini, ergo nec causare potest involuntarium, nec minuire voluntarium. Respondetur, licet passio sit intrinseca homini, non tamen est intrinseca voluntati; Unde quidquid sit, utrum respectu hominis, ut includit partem sensitivam, motus ille sit minus voluntarius, nihilominus

Concupiscentia antecedens est causa sequens.

II.
Concupiscentia licet ut plurimum causet voluntarium, interdum tamen causat involuntarium.

III.
Declaratur quo pacto concupiscentia subinde causet involuntarium.

IV.
Concupiscentia minuit voluntarium.

Passio minuit libertatem, & consequenter voluntarium.

V.
Licet passio sit intrinseca homini non tamen est intrinseca voluntati.